

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ директора Інституту зоології
ім. І.І. Шмальгаузена НАН
України

від 25.06.2019 р. № 23а

ПОЛОЖЕННЯ

про систему виявлення та запобігання академічному плагіату

в Інституті зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Положення про систему виявлення та запобігання академічному плагіату в Інституті зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України (далі відповідно – Положення і Інститут зоології) розроблено, відповідно до законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», Цивільного кодексу України, інших нормативно-правових актів, Статуту Інституту зоології, Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук в Інституті зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України від 29.07.2016 р. При укладанні Положення використані Рекомендації з академічної доброчесності для закладів вищої освіти, доведені листом МОН України від 15.08.2018 № 1/11-8681.

1.2. Мета Положення:

1.2.1. Врегулювання процедури виявлення та запобігання плагіату в академічних текстах за авторством працівників і здобувачів вищої освіти Інституту зоології.

1.2.2. Сприяння дотриманню вимог доброчесності, наукової етики і поваги до інтелектуальних надбань, активізації самостійності й індивідуальності під час створення авторського твору та усвідомлення відповідальності за порушення загальноприйнятних правил цитування.

1.2.3. Забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових працях працівників і здобувачів, які займаються науково-дослідницькою діяльністю (далі – працівники).

У Положенні використовуються визначені вказаними законами терміни:

1.2.4. Плагіат - оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору (пункт(ів) [ст.50](#) Закону України "Про авторське право і суміжні права").

1.2.5. Академічний плагіат - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів та зображень (рисуноків, схем, фотографій) інших авторів без зазначення авторства ([ч. 4](#) ст. 42 Закону України "Про освіту").

1.2.6. Науковий результат - нове наукове знання, одержане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях інформації. Науковий результат може бути у формі звіту, опублікованої наукової статті, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття, проекту нормативно-правового акту, нормативного документа або науково-методичних документів, підготовка яких потребує проведення

відповідних наукових досліджень або містить наукову складову, тощо ([п. 22](#) ст. 1 Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність").

1.2.7. Науково-технічна інформація - будь-які відомості та/або дані про вітчизняні та зарубіжні досягнення науки, техніки і виробництва, одержані в ході науково-дослідної, дослідно-конструкторської, проектно-технологічної, виробничої та громадської діяльності, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді ([абзац другий](#) ст. 1 Закону України "Про науково-технічну інформацію").

1.2.8. Самоплагіат - оприлюднення (частково або повністю) власних ранішень, опублікованих наукових результатів, як нових наукових результатів.

1.2.9. Показник оригінальності твору - кількісний показник, виражений у відсотках, який відображає співвідношення авторського тексту до загального обсягу твору.

2. Види академічного плагіату в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо)

2.1. Академічним плагіатом є:

2.1.1. Відтворення в тексті наукової роботи¹ без змін, з незначними змінами, або в перекладі тексту іншого автора (інших авторів), обсягом від речення і більше, без посилання на автора (авторів) відтвореного тексту.

2.1.2. Відтворення в тексті наукової роботи (повністю або частково) тексту іншого автора (інших авторів) через його перефразування чи довільний переказ без посилання на автора (авторів) відтвореного тексту.

2.1.3. Відтворення в тексті наукової роботи наведених в іншому джерелі цитат з третіх джерел без вказування, за яким саме безпосереднім джерелом наведена цитата.

2.1.4. Відтворення в тексті наукової роботи наведеної в іншому джерелі науково-технічної інформації (крім загальновідомої) без вказування на те, з якого джерела взята ця інформація.

2.1.5. Відтворення в тексті наукової роботи оприлюднених творів мистецтва без зазначення авторства цих творів мистецтва.

¹⁾ Примітка

Під текстом наукової роботи тут і далі розуміється повний текст наукової роботи, з коментарями, примітками, бібліографією, переліком джерел та всіма додатками до основного тексту).

3. Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо)

3.1. Будь-який текстовий фрагмент обсягом від речення і більше, відтворений в тексті наукової роботи без змін, з незначними змінами, або в перекладі з іншого джерела, обов'язково має супроводжуватися посиланням на це джерело. Винятки допускаються лише для стандартних текстових кліше, які не мають авторства та/чи є загальноживаними.

3.2. Якщо перефразування чи довільний переказ у тексті наукової роботи тексту іншого автора (інших авторів) займає більше одного абзацу, посилання (бібліографічне та/або текстуальне) на відповідний текст та/або його автора (авторів) має міститися щонайменше один раз у кожному абзаці наукової роботи, крім абзаців, що повністю складаються з формул, а також нумерованих та маркованих списків (в останньому разі допускається подати одне посилання наприкінці списку).

3.3. Якщо цитата з певного джерела наводиться за першоджерелом, у тексті наукової роботи має бути наведено посилання на першоджерело. Якщо цитата наводиться не за першоджерелом, у тексті наукової роботи має бути наведено посилання на безпосереднє джерело цитування ("цитується за: _____").

3.4. Будь-яка наведена в тексті наукової роботи науково-технічна інформація має супроводжуватися чітким вказуванням на джерело, з якого взята ця інформація. Винятки припускаються лише для загальновідомої інформації, визнаної всією спільнотою фахівців відповідного профілю. У разі використання в науковій роботі тексту нормативно-правового акту достатньо зазначити його назву, дату ухвалення та, за наявності, дату ухвалення останніх змін до нього або нової редакції.

3.5. Будь-які відтворені в тексті наукової роботи оприлюднені наукові рисунки, схеми, фотографії, оприлюднені твори мистецтва мають супроводжуватися зазначенням авторів та назви цих творів мистецтва (якщо вони відомі). У разі використання творів виконавського мистецтва слід зазначити також індивідуальних чи колективних виконавців (якщо вони відомі). Якщо автори/виконавці невідомі, слід зазначити, що вони невідомі. У разі неможливості ідентифікувати автора, назву та/чи виконавців твору слід обов'язково зазначити джерело, з якого взято відтворений твір.

4. Порядок і організація перевірки на виявлення академічного плагіату в наукових роботах

4.1. Будь-яка наукова робота може бути перевірена на плагіат.

4.2. Обов'язкова перевірка здійснюється щодо тих робіт, відносно яких висловлено обґрунтоване припущення про порушення академічної доброчесності. Особи та структурні підрозділи, вповноважені на проведення

перевірки, дотримуються конфіденційності щодо особи скаржника, обвинуваченого та інших осіб, задіяних у перевірці, задля забезпечення справедливого неупередженого розгляду та збереження їхньої репутації. Також слід керуватися принципом невинуватості (обвинуваченого слід вважати невинним), поки під вагомністю доказів не буде доведено протилежне.

4.3. Перевірці на академічний плагіат підлягають роботи, щодо яких висловлено припущення про порушення доброчесності:

- рукописи статей, тези доповідей, які надходять до редакцій наукових журналів або оргкомітетів наукових форумів (конференцій, семінарів, з'їздів, конгресів та інш.);

- дисертаційні роботи та автореферати на етапі представлення матеріалів робіт для проведення попередньої експертизи або до розгляду спеціалізованою вченою радою.

4.4. Організацію перевірки рукописів, щодо яких висловлено припущення про порушення доброчесності, здійснюють:

- статей, які надходять до редакцій наукових журналів - працівники цих редакцій під керівництвом або наглядом головного редактора та/або його заступників чи інших уповноважених на це осіб;

- матеріалів доповідей наукових форумів, поданих у вигляді статей, або

- тези доповідей - уповноважені особи організаційних та наукових комітетів, які проводять відповідні заходи;

- дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата та доктора наук, а також авторефератів цих дисертацій - секретар спеціалізованої вченої ради;

- дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії - голова разової спеціалізованої ради, сформованої для захисту відповідної дисертації.

4.5. Оприлюднення робіт (захист, подання у спецраду, подання на рецензування, прийняття до друку тощо), щодо яких розпочато перевірку дотримання академічної доброчесності, припиняється на час перевірки і поновлюється в разі одержання висновку про відсутність порушень.

4.6. Для здійснення перевірки, автор (автори) твору, не пізніше, ніж за 2 тижні до здійснення перевірки подають роботи в електронному вигляді у форматі .doc, .docx, .rtf або .odt відповідним уповноваженим особам. Уповноважені особи здійснюють перевірку на академічний плагіат і надають науковому автору/керівникові експертний висновок (додаток 1) разом із загальним звітом оригінальності, який формується системою перевірки, у триденний термін.

4.7. Перевірка наукових робіт на наявність академічного плагіату може проводитися з використанням спеціалізованих програмно-технічних засобів з перевірки робіт на ознаки плагіату (також інших програмно-

технічних засобів за допомогою однієї або декількох програм, які є у вільному доступі). У такому випадку початковою оцінкою оригінальності творів визнається показник рівня оригінальності тексту у відсотках, отриманих за допомогою програмно-технічних засобів перевірки на плагіат (додаток 2). Доведення факту порушення академічної доброчесності здійснюється на основі аналізу порівняльних таблиць джерел, де в першій колонці наведені частини роботи, що перевіряється (текст, рисунки, тощо), які не оформлені належним чином, а в другій колонці наведено джерело запозичення.

4.8. Виявлені у тексті твору запозичення вважаються правомірними, якщо вони є:

- усталеними словосполученнями, що характерні для певної сфери знань, в тому числі, елементами переліку умовних скорочень;
- власними назвами - індивідуальними найменуваннями окремих одиничних об'єктів, у т.ч. найменуваннями установ, назвами праць, які досліджувалися у творі, назвами таксонів, записами, що відносяться до зоологічної номенклатури;
- бібліографічними посиланнями на джерела, елементами переліку джерел (списку літератури);
- належним чином оформленими цитуванням або самоцитуванням.

4.9. При прийнятті остаточного рішення щодо оприлюднення роботи (захисту чи публікації) враховується специфіка роботи, що перевіряється на наявність плагіату текстових запозичень (галузь знань, спеціальність), вид роботи (стаття, монографія, підручник, дисертація тощо) та її унікальність.

4.10. У разі незгоди з результатами перевірки автори роботи мають право подати апеляцію. Апеляція подається на ім'я директора Інституту наступного дня після оголошення результатів перевірки. У цьому випадку за дорученням директора створюється комісія для розгляду апеляції, яка повинна розглянути апеляційну заяву у триденний термін після її призначення. При розгляді апеляцій від молодих вчених та аспірантів до складу апеляційної комісії обов'язково залучається представник Ради молодих учених Інституту зоології.

4.11. Про дату, місце та час проведення засідання апеляційної комісії заявника попереджають за допомогою наявних засобів зв'язку, щонайменше за добу (24 год.) до засідання. Якщо заявник не з'явився на засідання комісії, його апеляція може бути знята з розгляду.

4.12. За результатами засідання апеляційна комісія формує остаточний експертний висновок, який підписує голова апеляційної комісії, її члени і на якій заявник ставить підпис про ознайомлення (додаток 3).

4.13. До складу комісії можуть включатися кваліфіковані фахівці (за згодою), які не є співробітниками Інституту.

5. Заходи щодо попередження академічного плагіату

5.1. Для профілактики академічного плагіату в наукових роботах використовуються такі заходи:

- самоконтроль авторів;
- ознайомлення осіб, які виконують наукові дослідження та публікують їх результати, з правилами наукової етики, зокрема, Етичним кодексом ученого України (Постанова загальних зборів НАН України № 2 від 15.04.2009) та нормами цього Положення;
- проведення інформаційних заходів з питань академічної доброчесності для працівників Інституту зоології та здобувачів вищої освіти;
- здійснення керівниками наукових підрозділів, науковими керівниками (консультантами) здобувачів наукових ступенів контролю якості наукових робіт, заходів із упередження фактів академічного плагіату;
- призначення осіб, відповідальних за перевірку рукописів творів на оригінальність і відсутність неправомірних запозичень.

6. Відповідальність за академічний плагіат:

6.1. Встановлення відповідальною особою чи апеляційною комісією факту неприйнятної оцінки оригінальності твору є підставою для відмови у наданні рекомендації для друку або захисту.

6.2. Низький відсоток оригінальності робіт працівників Інституту та здобувачів вищої освіти є підставою для недопущення до захисту та відправки матеріалів на доопрацювання або отримання нового варіанту завдання з повідомленням директора Інституту.

6.3. За порушення академічної доброчесності автор може бути притягнений до відповідальності, відповідно до чинного законодавства.

6.4. Виявлення фактів плагіату у творах аспіранта (докторанта) є підставою для розгляду питання щодо доцільності подальшого перебування такої особи у аспірантурі (докторантурі). Виявлення фактів плагіату у творах особи, що виконує дисертацію поза аспірантурою (докторантурою), є підставою для розгляду питання про скасування рішення про затвердження теми дисертації.

6.5. Виявлення випадків плагіату в роботах наукових працівників є підставою для порушення питання про їх відповідність займаній посаді.

6.6. Встановлення фактів плагіату у вже опублікованих роботах є підставою для заборони включати такі твори до переліку їхніх наукових та інших публікацій.

Розробник:

Учений секретар В.А. Іванова

УХВАЛЕНО:

Рішенням Вченої ради
Інституту зоології
ім. І.І. Шмальгаузена НАН України

від 21.05.2019 р., прот. № 5

Додаток 1

Експертний висновок

результатів перевірки на академічний плагіат

Відповідно до даних програми (назва антиплагіатної програми), (вид назва роботи), автора (ів), яка подана у файлі (назва файлу) за результатами перевірки є оригінальною на ____ %.

Враховуючи специфіку, робота вважається такою, що має рівень оригінальності (вказати один із них):

- високий, задовільний, низький, неприйнятний);
- допускається до друку чи захисту;
- потребує доопрацювання з наступною перевіркою;
- не допускається до друку чи захисту.

(вибрати потрібне)

дата

Додаток 2

Критерії для оцінки оригінальності творів

Рівень оригінальності твору	Для наукових статей, тез	Для монографій, авторефератів та дисертацій	Для рукописів, підручників, навчальних посібників та інших робіт	Рекомендована дія
Високий	понад 90 %	понад 90 %	понад 80 %	Текст вважається оригінальним та не потребує додаткових дій щодо запобігання неправомірним запозиченням.
Задовільний	від 90 до 80 %	від 80 до 90 %	від 65 до 80 %	Наявні окремі ознаки академічного плагіату. Слід пересвідчитись у наявності посилань на першоджерела для цитованих фрагментів. Необхідність повторної перевірки визначається відповідальними особами.
Низький	від 80 до 70 %	від 70 до 80 %	від 50 до 65 %	Наявні ознаки академічного плагіату, але матеріал може бути прийнятий за умови перероблення та повторного подання з обов'язковою повторною перевіркою на оригінальність переробленого твору.
Неприйнятний	менше 70 %	менше 70 %	менше 50 %	Наявні істотні ознаки плагіату. Рукопис до розгляду не приймається.

Додаток 3

**Експертний висновок апеляційної комісії результатів
перевірки на академічний плагіат**

Комісія у складі: _____

(вид і назва роботи)

В присутності заявник(ів) врахувала приведені заявником (заявниками) аргументи на захист своєї (їхньої) роботи та прийняла рішення:

Робота має високий, задовільний, низький, неприйнятний рівень оригінальності та допускається до друку чи захисту.
(вказати рівень оригінальності)

Робота не допускається до друку чи захисту.

(Вказати подальшу дію щодо роботи)

Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України